

Sovjets karakter

I RF 4-5/85 har Roar Brobekk en kritikk av Egges artikkel om Sovjets natur i RF 6/84. Egges artikkel tok i første rekke for seg visse særtrekk ved arbeidskraftens karakter i Sovjet, men tok også opp spørsmålet om hvordan man kan begrunne at Sovjet er kapitalistisk. Egge utdyper her sitt syn.

Brobekk kritiserer mine synspunkter på disse spørsmålene og skisserer en alternativ oppfatning av Sovjets natur Brobekks artikkel viser at vi er reelt uenige om visse spørsmål, men det er også punkter der Brobekk har misforstått mine oppfatninger. Først vil jeg i midlertid ta opp spørsmålet om markeder og økonomisk konkurranse i Sovjet.

SOVJETKAPITALISMEN — EN ELLER FLERE KAPITALER?

Består Sovjet-kapitalismen av flere enkeltkapitaler som konkurrerer i et marked? Eller må Sovjetøkonomien betraktes som en form for statskapitalisme der staten har monopol på all kapital og kapitalakkumulasjonen foregår sentralt på statens hender? Disse spørsmålene er blitt aktualisert av Peder M. Lysestøls artikler om Sovjet i Class Struggle, og Klassekampen sommeren og høsten 1985. Lysestøl er tilhenger av det første standpunktet som jeg mener er åpenbart feilaktig - både empirisk og teoretisk. Det er også noe misvisende å hevde at det er delte oppfatninger om markedets rolle (Brobekk) eller reformenes betydning (Lysestøl) Alle seriøse forskere på Sovjetøkonomien, marxister såvel som ikke-marxister, er i dag enige om at det *ikke* er blitt gjennomført

Sovjet-økonomien er en planøkonomi, ingen markedsøkonomi. Det er fortsatt sentraliserte beslutninger med hensyn til hva som skal produseres, hvor mye og til hvilke priser. Bildet er fra et frukt og grønnsak-marked i Moskva. FOTO: NTB

omfattende systemendrende reformer i sovjetisk planøkonomi de siste femti år. Det er riktignok ingen som benekter et det i Sovjet er blitt foretatt atskillige mindre justeringer og endringer i administrasjonen av den sovjetiske planøkonomien. Blant annet har antallet av og karakteren av planindikatorer vært gjenstand for nær sagt sammenhengende endring siden gjennomføringen av den første femårsplan i begynnelsen av 1930-årene. Men dette har ikke forandret systemet i vesentlig grad. Alec Nove, som Lysestøl selv anerkjenner som kanskje den største kjenneren av sovjetøkonomien, sier det slik: «Prinsippene for dens (planøkonomiens) virkemåte ble etablert før 1932 og er enda i dag blitt lite endret.» (The Soviet Economic System (1977), s. 20) Om «Kosyginreformen» sier han: «Reformen har derfor ikke gitt bedriftslederen omfattende fullmakter (firm powers) de ikke hadde tidligere. Og han legger til: «Det typiske svar fra en ungarsk eller polsk økonom som blir spurt om hva de synes om den sovjetiske reform er: reform? Hvilken reform?» (sm.st.s.94).

Sovjetøkonomien er altså fortsatt en *planøkonomi*, ingen *markedsøkonomi*. Det er fortsatt sentraliserte beslutninger med hensyn til *hva* som skal produseres, *hvor mye* og *til hvilke priser*. Den sentrale planen bestemmer til og med hvor den enkelte bedrift skal få sine råvarer fra, og til hvem den skal levere ferdigvarene. Et eventuelt overskudd i bedriften (som gjennom planens prisfastsettelse langt på vei også er sentralt definert) akkumuleres *ikke* av den enkelte bedrift, men går tilbake til staten - bortsett fra det som staten måtte tillate bedriften å beholde. Det dreier seg med andre ord *ikke* om ulike kapitaler som konkurrerer i et marked. En påstand om noe slikt har ingenting med virkeligheten å gjøre. Sovjetkapitalismen er en *ny* type kapitalisme med helt særegne motsigelser. En analyse av disse motsigelene og de mekanismer som styrer Sovjetøkonomien er en sentral utfordring for dagens marxistiske politiske økonomi. Å benekte det ubestridelige faktum at Sovjetøkonomien ikke er en markedsøkonomi, representerer et langt skritt tilbake i debatten.

Hva så med slike fenomener som

DEBATT

«svarte» markeder, «kolkhosmarkeder» o.l.? Dette er utvilsomt markeder i egentlig forstand der vareprisene blir dannet ut fra tilbud og etterspørsel. Men for det første er disse markedene tross alt marginale i den samlede Sovjetøkonomien. For det andre - og avgjørende i denne sammenhengen: disse markedene er ikke *kapitalistiske* markeder. Produsentene kan nemlig ikke kjø-

pe produksjonsmidler eller arbeidskraft. Det foregår ingen privat akkumulasjon av kapital. En bonde fra Georgia som en vinterdag fyller sekken med tomater dyrket på hans private jordlapp og tar fly til Moskva for å selge tomatene på et av hovedstadens kolkhosmarkeder, kan tjene store penger på det. Men det gjør han ikke til *kapitalist*. Han kan ikke reinvestere sin kapital. Han

kan ikke kjøpe mer jord eller ansette arbeidere til å jobbe for seg. Han kan bare bruke pengene til personlig forbruk eller sette dem på sparekonto i en bank. Lysestøl mener at om bonden kan kjøpe et drivhus til jordlappen sin, er han kapitalist (KK 14.11.). Rent bortsett fra at jeg tviler på at bonden faktisk kan få kjøpt et drivhus, så er det et merkelig kapitalbegrep Lysestøl opererer med - et kapitalbegrep som ikke skiller mellom småborgerlig og kapitalistisk produksjon.

Det finnes eksempler på privatkapitalistisk akkumulasjon og produksjon i Sovjet. Fra tid til annen blir det avslørt hemmelige fabrikker som framstiller varer for det svarte marked. Men dette er illegal virksomhet som blir meget strengt straffet. Det er faktisk dødsstraff for å drive privatkapitalistisk virksomhet i Sovjet. Og det dreier seg ikke om sovende paragrafer.

Det går ikke an å bygge en argumentasjon på at det finnes småborgerlig grønnsakproduksjon, eventuelt illegal produksjon for et svart marked. En slik argumentasjon vil selvsagt også ramme *sosialistiske* land der slike fenomener vil eksistere i lang tid etter maktøvertakelsen. Dette er en ufruktbar blindgate i Sovjetdebatten. Vi må ta utgangspunkt i den sovjetiske virkeligheten og gå løs på en analyse av de faktiske produksjonsforholdene.

ARBEIDSKRAFTAS' «SLAVEKARAKTER»

Så til spørsmålet om arbeidskraftens karakter. Først vil jeg understreke at jeg på ingen måte har satt likhetstegn mellom Sovjet og tradisjonelle slavesamfunn av antikk eller moderne type. Brobekk har sett dette. Men overskriften på min artikkel, «Slavestaten Sovjet», kan misforstås. Overskriften er ikke min - den må tas som uttrykk for redaksjonenes ønske om en «fengende» tittel. Det jeg tok sikte på var å peke på visse særtrekk ved karakteren av arbeidskraften i Sovjet i forhold til tradisjonelle markeds kapitalistiske økonomier.

Marked i Kiev der bondene omsetter produktene sine. Egge hevder at det skjer ingen privatkapitalakkumulasjon gjennom denne handelen.

FOTO: NTB

DEBATT

Arbeiderklassen i Sovjet bærer på «visse måter» preg av å være en slaveklasse, blant annet gjennom særtrekk som tvangen til arbeid.

FOTO: NTB

Disse særtrekkene består på den ene siden i at *tvungen til arbeid* i Sovjet er mer direkte og ikke-økonomisk og mindre indirekte og økonomisk enn i markeds kapitalistiske økonomier i vest. Samtidig har de sovjetiske arbeiderne ikke samme frihet - eller mer presist: ikke frihet i samme forstand - til å selge sin arbeidskraft. Dette fordi det ikke er noen reell konkurranse om arbeidskraften i Sovjet. (For nærmere begrunnelse henviser jeg til artikkelen i RF 6/84.)

Det er disse særtrekkene jeg mener gjør det berettiget å trekke en parallell til slavesamfunnet som produksjonsmåte. Arbeiderklassen i Sovjet bærer «på visse måter» preg av å være en slaveklasse, skriver jeg. Samtidig gjør jeg oppmerksom på at jeg setter saken på spissen og jeg gjør også klart at det er trekk ved arbeidskraftens karakter som minner om arbeidsmarked i markeds kapitalistiske økonomier. Bro-

bekk mener jeg overdriver særegenhetene ved Sovjet-økonomien. Alment sett mener jeg at det er feil. Tvert imot er min framstilling av særtrekkene og mekanismene i Sovjet-økonomien i full overens-

stemmelse med det som er lagt fram av forskningen på området. Men på et punkt skal jeg i noen grad gi Brobekk rett. Selv om det ikke er tvil om at lønn betyr mindre for levestandard i Sovjet enn i vest, går jeg nok noe for langt i å redusere betydningen av lønnsinntekter i Sovjet. Det er klart at folk uten arbeid har det svært vanskelig. Selv om en rekke elementærbehov av typen bolig, kollektivtransport, helsetjenester, kulturgoder etc. er svært billig, må Sovjetarbeiderne ha penger for å klare seg. En arbeidsløs vil dessuten falle utenfor en del av kollektivgodene. Det er for øvrig ingen arbeidsløshetsstrygd i Sovjet - myndighetene anerkjenner ikke eksistensen av arbeidsløshet. Dette er selvfølgelig en trussel for den som ikke har arbeid. Men samtidig understreker dette faktisk også mitt poeng i denne sammenheng - at det er mulig for folk uten arbeid å overleve.

Når det så gjelder spørsmålet om arbeidernes frihet til å velge jobb og karakteren av det sovjetiske arbeidsmarked, holder jeg fast ved det jeg skrev: arbeidskraften er ingen vare, det eksisterer ikke noe arbeidsmarked i tradisjonell kapitalistisk forstand, det er ingen industriell reservearme som presser lønnsnivået osv. (Brobekk argumenterer for øvrig ikke mot dette.) Dette betyr selvsagt ikke at jeg ikke mener at arbeiderklassen i Sovjet er utbyttet og undertrykt. Tvert imot hevder jeg at den på mange måter er *sterkere* undertrykt enn proletariatet i de vestlige kapitalistiske land. Men dette skjer ikke gjennom markeds mekanismer, men på andre måter.

HVORFOR ER SOVJET KAPITALISTISK?

På dette punkt har Brobekk mis-

forstått meg. Han gjengir meg slik: «Sovjet får likevel kapitalistisk karakter, fordi de driver utenrikshandel på det kapitalistiske verdensmarked». (s.63). Han mener det er «urimelig å la utenrikshandelen være bestemmende, framfor analysen av den indre økonomien». (s.64) Men det er ikke det jeg gjør. Jeg ser kapitalismen som et verdenssystem der enkeltkapitaler opptrer som konkurrenter. Sovjet er en slik enkeltkapital. Dersom dette premisset er riktig, er det ikke noe urimelig i det jeg gjør. Jeg ser den indre økonomien i Sovjet som avgjørende - motsigelsen mellom arbeiderklassen og borgerskapet der er et kapitalistisk utbyttingsforhold. (Dette skriver jeg da også (s.37). Men det er på samme måte som arbeiderne og kapitalister står i forhold til hverandre innenfor en enkelt bedrift (enkeltkapital) i vest, med det forbehold at i motsetning til i vest er det ikke konkurranse mellom ulike enkeltkapitaler i Sovjet. Arbeiderne kan derfor ikke skifte arbeidsgiver. De er alle grunnleggende sett ansatt av den sovjetiske stat. Byråkratborgerskapet utbytter den sovjetiske arbeiderklassen kollektivt. For det andre identifiserer jeg ikke Sovjets internasjonale konkurranse med den snevert økonomiske konkurransen på det internasjonale marked, altså utenrikshandelen, slik Brobekk gjengir meg. Tvert imot understreker jeg at i imperialismens tidsalder tar denne konkurransen mer og mer form av konkurranse mellom stater (kapitalsammenslutninger) der ikke-økonomiske midler - fra industrispionasje til okkupasjon av andre land - får stadig større betydning - og derfor altså utenrikshandelen relativt sett spiller en mindre rolle. Khrusjtsjov trodde nok i sin tid at Sovjet skulle kunne konkurrere ut vesten med rent økonomiske midler. Hans etterfølgere har innsett at dette ikke er mulig. Nettopp derfor har Sovjet satset så enormt militært de siste tjue årene!

Brobekk mener at parallellen jeg trekker mellom Sovjet og slaveplan-

DEBATT

tasjen i Sørstatene halter. Nå var mitt poeng med å trekke inn slaveplantasjene å vise at Marx ikke la avgjørende vekt på den indre organiseringa av enkeltkapitalene, men på konkurransen mellom disse på verdensmarkedet. Akkurat som den indre organiseringa av slaveplantasjen ikke hindret denne i å fungere som en enkeltkapital i verdensøkonomien, hindrer etter min oppfatning heller ikke den særegne organiseringa av sovjetøkonomien Sovjet i å opptre som en enkeltkapital i verdensøkonomien. At de opptre på *ulik måte* har blant annet sammenheng med at de opptre i ulike faser av kapitalismens utvikling. Drivkrafta er å tilegne seg størst mulig andel av den totale verdiskapningen i verden. Poenget er at dette kan ikke Sovjet gjøre med tradisjonelle markedsøkonomiske midler. Imperialismen er som nevnt kjennetegnet ved at politiske og militære midler i stadig større grad tas i bruk i konkurransen. Og dette er *spesielt* viktig for Sovjet fordi landet ikke kan konkurrere rent økonomisk. Dette siste er for øvrig Brobekk og jeg enige om.

SOVJET SOM «FRAMTIDSSPEIL»?

Brobekk mener at min betoning av fellestrekk mellom Sovjet og slavesamfunnet gir et feilaktig perspektiv på Sovjet som et samfunn som er akterutseilt både historisk og teknisk. Opp mot dette holder Brobekk fram trekk som han mener svarer til vår egen kapitalistiske framtid. Det er Sovjets forsøk på å skape sosialisme som «har skapt forma som de nye herskerne utøver sitt velde innafor». (s.66) Det siste er jeg selvfølgelig enig i. Men at Sovjet av den grunn skulle representere en slags framskreden form for kapitalisme, kan jeg ikke se. Tvert imot tror jeg at kombinasjonen av en omfattende planøkonomi og et byråkratkapitalistisk utbyttings-system på mange områder gjør Sovjetøkonomien tilbaketrukkende i forhold til den vestlige markeds kapitalismen. Stagnasjo-

Egge mener ikke Sovjet representerer en slags framskreden form for kapitalisme. Bildet viser Hydro, kåret av norsk næringsliv til mønsterbedrift nummer en.

FOTO: KLASSEKAMPEN

nen i Sovjetøkonomien de siste åra og det åpenbare behovet for omfattende økonomiske reformer er en indikasjon på dette. Det er på den annen side heller ikke slik at Sovjets økonomiske vansker tyder på at sovjetkapitalismen er noe mer moden for sosialisme enn kapitalismen i vest. Det er vel mer trolig at sovjetkapitalismen må tilbake til markeds kapitalisme før sosialismen igjen kan stilles på dagsorden. Jeg tror faktisk ikke det er så utenkelig at Sovjet er i ferd med å bli akterutseilt såvel historisk som teknologisk. Dette er det imidlertid ikke plass til å utdype her. Jeg vil henvise til min artikkel «Sovjet - fortsatt en supermakt i relativ framgang?», i Materialisten 1/86.

SOVJET OG VESTEN — HVOR ULIKE?

Brobekks tanke om Sovjet som framtidsspeil har sammenheng med den stadig sterkere tendens til monopolisering og økende rolle for staten i de vestlige økonomier. De vestlige monopolene har etterhvert fått de samme typer problemer som Sovjetbedriftene sliter med. Hvis jeg har forstått Brobekk rett, mener

han at den vestlige kapitalismen vil utvikle seg i retning av Sovjetkapitalismen. Det er mulig dette har noe for seg. Men som nevnt tror jeg det er vel så sannsynlig at en eventuell tilnærming vil skje ved markeds kapitalistiske reformer i Sovjet. Og jeg har ingen tro på at de vestlige økonomier vil gå fullt og helt over til en administrert kommandoøkonomi uten markeds mekanismer. Uansett: slik de to formene for kapitalisme er i dag, er det svært viktige prinsipielle ulikheter. Selv om det er riktig at total kapitalen i vest er oppdelt i ulike enkeltkapitaler og de aller fleste av disse konkurrerer i markedet. (Den prinsipielle forskjellen er at det i vest overhodet finnes enkeltkapitaler som konkurrerer.) Det gjelder til og med mange av de statlig eide bedriftene. Det er ikke NSB som er typisk for statsbedrifter i Norge, det er Jernverket, Norsk Hydro o.l. Dette betyr at bedriftene i vest, også de fleste statsbedriftene er underlagt konkurransebetingelsene på det nasjonale og internasjonale marked. Det er dessuten innenfor de enkelte bedriftene kapitalakkumulasjonen foregår. Disse forhold utgjør grunnleggende, prinsipielle forskjeller fra situasjonen i

Sovjet der det er *planen* som bestemmer produksjonsbetingelsene og der kapitalakkumulasjonen skjer på statens hender.

KONKLUSJON

Brobekk mener at jeg griper an problemet definisjonsmessig og at dette er utilstrekkelig for å skjønne kapitalismens motsigelsesfylte utvikling. Den fri konkurranse bærer i seg kimen til sin motsetning, skriver han. Dette er jeg enig i. Men monopoliseringen opphever på ingen måte konkurransen, den skjerper den. I Sovjet derimot er det ingen markeds konkurranse. For øvrig er det helt feil å hevde at jeg begrenser meg til definisjonsøvelser. De spørsmål jeg tar opp dreier seg om helt grunnleggende spørsmål i den historiske materialisme og politiske økonomi, nemlig om hva som karakteriserer ulike produksjonsmåter i historien. Hvis man overhodet vil ta Marx på alvor, kommer man ikke utenom hans omfattende analyser av kapitalismen. Konsekvensen av disse analyser er - og Marx sier det også eksplisitt - at dersom det ikke eksisterer enkeltkapitaler som konkurrerer i et marked, så er det ikke snakk om kapitalisme. Dersom det bare eksisterte *en* «kapital», ville dette ikke lenger være *kapital*. I Sovjet eksisterer det ikke flere kapitaler i konkurranse - det er bare *en* akkumulerte kapital i marxistisk forstand, nemlig staten. Konsekvensen av dette er at man må velge: *Enten* får man betrakte Sovjet isolert og si at *en* «kapital» er ingen kapital og at Sovjet følgelig ikke er kapitalistisk. Dette er standpunktet til for eksempel tilhengerne av teorien om «byråkratkollektivismen». *Eller* man må se på kapitalismen som et verdenssystem og Sovjet som en bedrift i konkurranse med andre innenfor dette systemet - men, vel å merke, det er et viktig poeng - en bedrift som ikke er i stand til å konkurrere på rent økonomiske vilkår og som derfor må ta i bruk ikkeøkonomiske midler i konkurransen.

Åsmund Egge ☐

Kamp mot reformismen

For å forstå reformismens grunn solide forankring i den norske arbeiderbevegelsen må vi studere historia, men og skjønne at den spontane bevisstheten til arbeiderklassen er trade-unionistisk, hevder Rolf Aakervik i dette innlegget, der han avslutningsvis tar oppkonkrete tiltak i kampen mot reformismen.

I disse tunge krisetider opplever jeg at kampen mot reformismen har blitt tona kraftig ned. Er vi nå iferd med å bli stuereine og snille med bare proklamasjoner og knapt nok det? Er det nå bare forholdet til Sovjet som skiller oss fra venstresosialdemokratene og ny-revisjonistene? Kamplinja råder i noen hederlige unntak (Sulis, Tyssedal, «Ja til arbeid» og noen streiker her og der), men i det store og hele, hvor-

dan ligger det an?

Våre folk har fått en rekke tilitsverv, men det virker ikke som om kampevnen vår har tiltatt i samme utstrekning. I stedet har ansvarligheten, samarbeidsideologiens grunnlag, fått råde grunnen. Vi har riktignok et reformistisk lov- og regelverk, så det er ikke så merkelig at tillitsvalgte beveger seg innfor dette. Men det blir det ingen revolusjon av. Dette er en utvikling som er en historisk nødvendighet, helt avgjørende for hvordan vi retter inn angrepet mot både reformismen i AKP(m-l) og den reformsitiske be-

SCOCOZZA

Dansken Benito Scocozza har kommet med et lite hefte kalt «Marxismen og reformismen». I Materialismen 3-4/83 har Inger Bjørnhaug gått ganske grundig til verks med å overføre Scocozzas hefte til norske forhold. Før jeg fikk lest Inger Bjørnhaugs artikkel skreiv jeg en innledning om omtrentelig samme tema til et seminar. Scocozza var studiemateriale og diskusjonsspørsmålene var:

1. Er reformismen en reinspikka

Er reformismen en reinspikka borgerlig ideologi for å bevare og utvikle dei kapitalistiske samfunnet. Her sosialdemokratene Ivar Løyvaas og Lars Skytøen på konferanse.

DEBATT

borgerlig ideologi for å bevare og utvikle det kapitalistiske samfunnet, og som også må skape kapitalister? Eller er reformismen en sosialistisk retning med en feilaktig ideologi ført på avveier av oppkjøpte arbeiderledere og etterhvert infiltrert og styrt av borgerlige strebere?

2. Fører reformkampen i seg sjøl til reformisme? Er det mulig å inngå taktiske allianser og nært samarbeid med reformistene uten sjøl å bli offer for reformistisk ideologi og/eller medvirke til å spre og rettferdiggjøre reformismen?

3. Diskusjon om tre tiltak som jeg skal komme tilbake til.

Jeg ønsker med dette innlegget verken å polemisere mot I.Bjørnhaug eller B.Scocozza. Foreløpig greier det seg for meg å bli gjenoppvekt fra en dvale fra den tida da arbeideraristokratiet ble diskutert i ml-bevegelsen. I løpet av denne dvalen har jeg som de fleste andre tillitsfolk jeg kjenner til fått et mere nyansert forhold til sosialdemokratene, både på forbunds-, forenings- og klubbnivå. Scocozza eller Bjørnhaug bringer egentlig ikke noe nytt fram, jeg mener å ha diskutert alle disse synspunktene eller lest dem i ulike sammenhenger (Lenin «Hva må gjøres», gamle RF artikler, og diverse annet opp igjen om tida). Nyheten er at dette er sammenfatta og beskrevet i norsk/dansk virkelighet, og derfor en vekker for noen av oss «sløviser» som trenger å få dette inn med teksjeer med jamne mellomrom.

Vi som etterhvert er blitt valgt til «ansvarlige» tillitsfolk i fagforeninger og klubber, har mange vært med på å lede streiker og aksjoner. Men hovedsida har vært å fungere i forhold til den tilliten vi har fått fra arbeidskameratene våre. Vi har forhandla, ordna opp i sosiale forhold, drevet faglig skoleringsarbeid av oss sjøl og arbeidskameratene osv. Det mest avanserte har vært studiesirkler og KK-salg med heller sparsomme resultater i forhold til å trekke folk ut av den reformistiske gjørma. I stedet har vi vært som Lenins en-

gelske fagforeningsledere som «fører og hjelper til med å føre den økonomiske kampen mot arbeidskjøperne og regjeringa». Når det har passa seg har vi også kalt folka i AP og SV, forbund og LO-topp for svikere og det som verre er. Men noen presis beskrivelse om hvordan og hvorfor har det vært heller sparsomt med. Vi har ofte framstilt politikken vår som bedre og mere reformvennlig. Til og med borgera (medregnet sosialdemokratene) har klart å forklare folk at vi står for en helt uansvarlig politikk mye bedre enn det vi sjøl har klart. Jo, for det er vel det vi er, uansvarlige overfor kapitalismen. Når AKP'erne får tillitsverv er det fordi de er anerkjent som dyktige «engelske fagforeningssekretærer», men det er ofte på tross av den revolusjonære politikken enn på grunn av den. De fleste arbeidsfolka tror ikke på noen revolusjon, og vi er oftest også meget forsiktige med å proklamere noen revolusjonær politikk i forbindelse med tillitverva våre.

REFORMISMEN

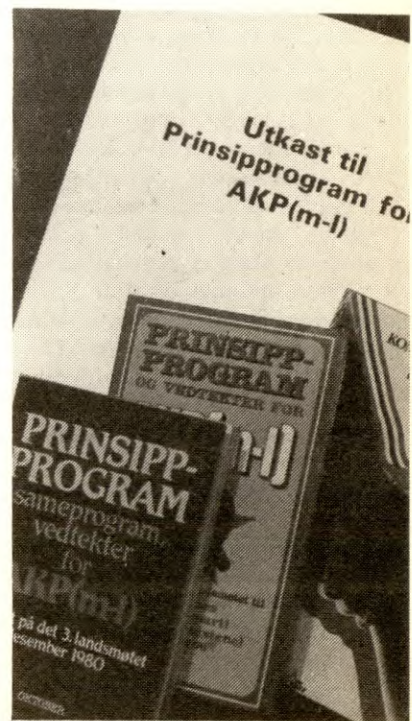
For ikke å moralisere, så tror jeg grunnlaget for dette ligger i reformismens djupe forankring i arbeiderklassen. Og vår avsløring av reformismen har i hovedsak gått på avsløring av svikefulle AP-folk, korrupte tillitsmenn og privilegier og pampevesen. Dette er ikke uviktig, men folk har ikke noe annet å stille opp imot dette enn å få valgt bedre lokale tillitsmenn, og dermed blir det ikke en revolusjonær politikk de velger fordi folk ikke ser reformkampens begrensning og reformistenes reaksjonære karakter. I stedet blir vi betrakta som «bedre» reformister enn reformistene.

Men om dette er et uttrykk for politisk og/eller teoretiske avvik for hele partiet eller bare for enkelte tillitsmenn, skal jeg være forsiktig med å uttale meg om. Hovedpoenget er om vi fungerer som kommunister, og om den politikken partiet fører ut leder imot reformisme. Om det faglig grunnplanen fører ei reformistisk linje, blir det vanskelig å

ikke forvente seg at dette vil påvirke partiets generelle faglige politikk.

Ettersom vi har som siktemål å bedre vilkåra for arbeidsfolka (vi er da ikke for krisemaksimering), må vi rette oss inn på kampen for reformer (vi ha jo heller ingen revolusjonær situasjon akkurat nå). Det blir derfor viktig å inngå kompromisser, taktiske manøvre med ulike former for samarbeid med reformister. Det viktige er hvordan sikre seg imot at dette blir partiets strategiske hovedlinje. Hele klassikergjengen og historiske erfaringer har vist til nødvendigheten av taktiske (også strategiske) allianser. Jeg går gjerne i allianse med faan og oldemora hans om jeg kan se noen hensikt i det. Men om resultatet blir å miste målet, eller at målet begynner å ligne på et eller annet vi tror vi kan reformere oss inn i — ja da er vi blitt reformister. Her går avgrensninga, og det er også her vi beveger oss i grenselandet mellom reformkamp og reformismen.

For å forstå reformismens grunn solide stilling i den norske arbeider-

DEBATT

derbevegelsen, må vi ved siden av å se på den historiske utviklinga av arbeiderbevegelsen i Norge også være klar over at arbeiderklassens spontane bevissthet er tradeunionistisk. De ser undertrykkinga hovedsakelig knytta til sin egen kapitalist, og ikke som et resultat av det kapitalistiske samfunnet. De ser onde og snille, reaksjonære og framskrittssvennlige kapitalister. Og dette synet backer reformistene opp om. Reformistene lager lover og avtaler som sikrer folk mot de verste kapitalistene, og sikrer folk et minimum av sosial trygghet. Det fører kampen over til forhandlingsbord og folkevalgte organer. I stedet for å kjempe skal folk stemme. Dette blir minste motstands vei. Utbyttinga forsvinner ikke, den blir bare bedre skjult og virker ikke så brutal.

Scocoza bruker her Marx sitatet «Framtredelsesformene reproduserer seg umiddelbart spontant som gjengse tankeformer, vesensforskjellene må derimot avdekkes vitenskapelig». Deretter forklarer han videre hvordan reformistene dekker over utbyttinga ved å anerkjenne arbeidsgiver/arbeidertakerforholdet ved å framstille dem som likeverdige parter gjennom lovverket. For å avdekke dette trengs en vitenskap som ikke gror opp av seg sjøl gjennom fabrikkgolvet. Scocoza og Bjørnhaug forklarer dette grundig gjennom den historiske utviklinga og ved å beskrive den faktiske maktsituasjonen reformistene har pr. idag. Og dette regner jeg med er ganske nyttig lesning for de fleste.

Lenin beskriver «knefall for spontaniteten» ved å gå imot «argumentet om at en kopek i tillegg til en rubel var verdt mere enn all sosialisme og politikk, og at de må kjempe, vite at de kjemper, ikke for en annen generasjon i framtida, men for seg sjøl og barna sine».

Hovedargumentet hans mot dette synet er at om vi «forringer rolla til det bevisste element... betyr (det) å styrke innflytelsen fra den borgerlige ideologien over arbeiderne helt uavhengig av om den som forringer denne rolla ønsker det eller ikke».

Det er klart at folk lærer av kampen om vi bruker den til å gi folk perspektivet å avskaffe all utbytting. Kampen nå er bare en del av avsløringa, at kamp nytter, vi kan vinne, at kapitalistene ikke gir seg frivillig, og at vi ikke kan avskaffe utbyttinga uten å frata borgerskapet makta gjennom en sosialistisk revolusjon. Denne propagandaen må ut til folk mere popularisert og aktivt og i mye større omfang. Og det er såklart de faglige tillitsvalgte AK-Pernes plikt å styrke denne propagandaen. Det viktige her at at vi ikke må la oss handlingslamme pga. en mengde detaljspørsmål. Ikke det at ikke disse spørsmåla er viktige nok, men faren for reformisme og ny-revisjonisme ligger kanskje sterkere i grunnplansarbeidet enn i toppledelsen i partiet. Sosialismespørsmålet er sentralt og slett ikke enkelt. Men om arbeidsfolk skal gå i spissen for en sosialistisk revolusjon må de ihverfall være overbevist om at den modellen de får seg forespeilet er overbevisende bedre enn den kapitalistiske samfunnsmodellen de har.

SOSIALISMEN

Kampen for sosialismen er også en kamp mot reformismen. Sosialismen er ikke noe idealsamfunn, men en overgang mot kommunismen, altså en historisk epoke i grove og brutale feilsteg. Om vi ser tilbake og sier at sånn og sånn skulle det ha skjedd i steden, så har vi en faktisk mulighet til å lære av feil. Reformismen er også en del av denne historiske utviklinga, og veien fram til den sosialistiske revolusjonen er avhengig av kampen mot reformismen.

Så helt til slutt, hva slags tiltak må vi ta?

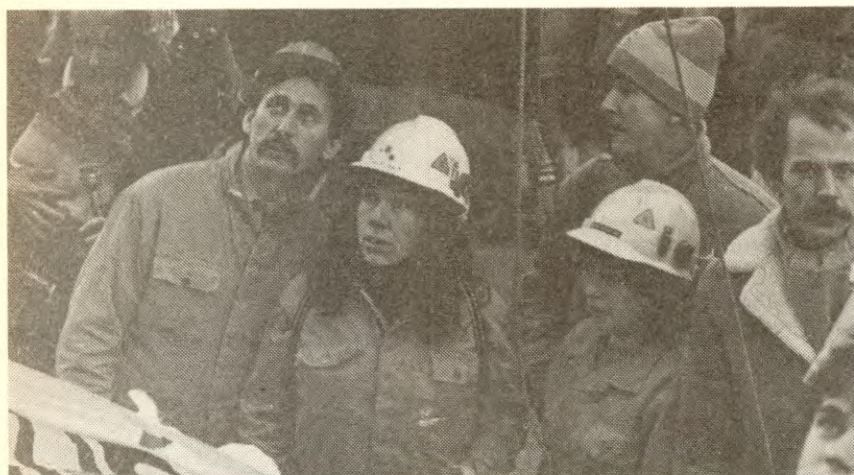
1. La oss ikke falle inn i rolla som defensive legalister i forsvarskampen mot kapitalens behov for å øke utbyttinga i krisetiden. Vi må reise kampen også for bedre vilkår. Reformistene har ikke noe svar på hvordan man skal hindre den utbyttinga som må øke når kapitalismen er i krise.

Rekrutteringskampanja var et riktig og viktig tiltak mener Rolf Aakervik. Bildet viser alternative innsamlings-metoder i Operasjon Dagsverk
FOTO: KLASSEKAMPEN

De utnytter riktignok situasjonen ved ikke å være i regjeringsposisjon til å tøffe seg litt, og dessverre biter folk på agnet. Derfor blir avsløringene av at reformismen ikke er noe alternativ til høyrefolka viktig nå. Det vil nå framover, ettersom krisa utdyper seg, utvikle seg en hel rekke kampsituasjoner. Reformistene vil bruke lov og avtaleverket for å hindre kamp. Her har vi en glimrende sjanse til å sette dem i skammekroken om vi da ikke sjøl blir fanget inn av dette spillet. Reformistene kan ikke lengre flytte på høykonjunktoren, og er fullstendig uten evne, vilje eller tro på å kjempe. De vil tvertimot kanalisere harmen inn i valgkampen og vekk fra arbeidsplassene. Og vår styrke nå er å ikke være ansvarlige overfor kapitalistene. Ikke noe negativt om smidig taktikk, men ei konsekvent linje vil være det beste bolverket mot at arbeidskameratene våre mister

DEBATT

Skoleringa av arbeidsfolk må være klart innretta på polemikken mot reformismen, mener Rolf Aakervik. FOTO: KLASSEKAMPEN

den tilliten de etterhvert har begynt å få til kamplinja og vår redelighet.

2. Rekrutteringskampanja var et viktig og riktig tiltak. Men jeg tror at motiveringa og oppfølginga på grunnplanet, og særlig på arbeidsplassene har vært og er for dårlig. Til nå har skoleringa vært for intellektualisert og dårlig innretta på arbeidsfolk. Den siste sirkelen var et skritt framover, men er langt ifra tilstrekkelig. Enkle studiemøter på 1 og 2 ganger som tar for seg særegne spørsmål med greie og billige studiehefter som burde vært på sin plass. Samtidig er det viktig å trekke med seg arbeidskameratene inn i ulike frontsammenhenger og unngå å isolere den politiske jobbinga til reine faglige spørsmål. Viktig for denne rekrutteringskampanjen, og for å få ut den revolusjonære politikken blant arbeidsfolk er den politiske avsløringa av reformismen. Skoleringa av arbeidsfolk må være klart innretta på polemikken mot reformismen.
3. Samordninga av den politiske kampen er viktig. På den måten kan vi utvikle linjer som tar for seg den konkrete politikken de enkelt forbund og LO-topper fører. Vi må rett og slett ha konkrete forslag til industripolitikk i

motsetning til reformistenes opplegg for å redde kapitalismen. Den må stille opp kamp-paroler med avsløring av kapitalistenes herjinger i de enkelt bransjer og hvor udugelige reformistene er i å løse disse problemene. Flere eksempler på reformistenes klasseinteresser må trekkes fram. Tidligere var det en rekke slike avsløringer, og dette hadde stor betydning. At en del forbund nå er blitt mere villige til å gi oss noen små bein må ikke føre til at vi trapper ned kritikken. Å få til litverv på falske premisser er ei farlig linje, særlig om disse verva er et stykke opp i hierarkiet. Vi må ihvertfall passe oss på å ikke få illusjoner om vi oppnår å bli pådrivere for progressive standpunkter på endel områder i forbundene og overfor enkelte personer i toppledelsene.

Det er noen ting som kan være tvilsomt, som jeg sjøl også lurer på og mangler skikkelig underbygging og dokumentasjon i det jeg har skrevet. Tiltaka kan også virke idealistisk, og må derfor sees på som generelle vurderinger. Mest håper jeg på en økt offensiv fra hele ml-bevegelsen mot reformismen, men også en frisk debatt burde være på sin plass. □

Rolf Aakervik

Moderniteten er dø, skal vi tro oraklet fra Vaterland, Nye Profil. Opplysningen, framskrittstroen, de gamle sannhetene, ideologiene, teoriene, kort sagt det meste av det som engang var gangbart helt opp til i går, hører heretter en forgangen æra til. «En stripe kontinentale teoretikere har varslet et vannskille i teorien». (NP 2.85.)

— Så Gud hjelpe oss!

DREP OSS MEN IKK

La det med det samme være sagt at undertegnede ikke har større kjennskap til den såkalte postmodernisme, enn det han har stavet seg til i siste nr. av nye Profil (Hyperofil). — Hvilket i rikelig monn skulle tjene som unnskyldning for å spille narrens rolle overfor de ti vise, skjønt det ikke finnes fler enn sju av dem i Nye Profil redaksjonen.

Hva jeg sitter igjen med etter å ha lest blekka er nettopp det «konfuse inntrykk» redaksjonen på lederplass ser seg fornøyd med å ha bibrakt, i hvertfall hva kvalitativt innhold angår.

FLÅKJEFTA

Utvendig sett forekommer NP meg å være et nokså flåkjefta tilskudd til norsk tidsskriftflora. Her gjeipes

ANMELDELSER

E MED GRAUT

det til alle kanter, i trygg forvissning om at redaksjonen selv forvalter den *egentlige* innsikten.

Bare så synd da – som forresten dagspressen for lengst har gjort allment kjent – at det står så skralt til med formidlingsevnen. Når hensikten har vært å «presentere de mest tidsvarende teoretikerne... tenkere hvis refleksjoner gom fortid, samtid og fremtid er noe av det mest pregnante (redaksjonen) har kommet utfor», så burde jo dette vært gjort med tanke på et større publikum enn de allerede innvidde. Leseren serveres et lappeteppes av utdrag (hentet fra Jean-Francois Lyotard, Jean Bau-

drillard og Mario Perniola), presentasjoner og intervjuer, som på et par unntak nær (Carsten Juhl, Ingrid Blekastad) hverken hver for seg eller til sammen levner *leseren selv* noen mulighet til å reflektere. Kanskje ikke så mye på grunn av det vanskelig tilgjengelige språket disse teoretikerne bolttrer seg i, som på grunn av den knappe insisterende formen alt sies i.

SANNHET?

Det hagler med påstander om hvordan tingenes tilstand har vært, er og må være, uten at påstandene følges opp argumentativt. Bevares, det er godt mulig at det er sant alt sammen,

men jeg skulle i så fall gjerne visst hvordan sannheten var kommet i stand.

På et punkt utvises det imidlertid større varsomhet; det gjelder redegjørelsen for hva den postmoderne tilstand egentlig består i. Å bestemme den positivt er så vidt jeg skjønner ikke salongfåhig i postmoderne kretser. Bare som modernitetens negasjon snakkes det om det postmoderne. Sentralt står således bruddet med framskrittstroen og dertil hørende «frigjøringsfortellinger» (f.eks. marxismen). En 200 år gammel opplysningsperiode er tilendebrakt, må vite, og med den absolutt ene og de helhetlige universielle teoriene.

Nytt er vel dette ikke, ikke så langt. Marxistene Adorno og Horkheimer begynte å tukle med det samme for over 40 år siden («Opplysningens dialektikk»).

KULTURTEORI

Men nytt eller gammelt, det viktige er spørsmålet om hvorfor og hvordan kulturteori produseres. Ikke en setting har NP viet de ideologiske og metodiske problemene som knytter seg til denne arten av teoretisk produksjon.

Det er *ikke* NP-redaksjonens ærend å lage ny ideologi, forsikres vi om: Desto mer upassende er det at det noen linjer overfor dette utsagnet luftes en øm omtanke for hele Europas identitet.

– Det synes som den døde moderniteten går igjen i postmodernistenes verden. Ta f.eks. den bekymring Lyotard nærer overfor språkets underkastelse under kapitalen (s.80), hva referer den seg til? Er det i siste instans kanskje ikke snakk om en bekymring over menneskenes forverrede kår under kapitalismen? Og hvorfor skriver han overhode, om ikke i opplysningens tjeneste? Likeledes med Baudrillard; hva annet er det han gjør enn å skape en teori om teoriens elendighet – en ny stor sannhet. Deretter for alt hva jeg vet modernitet hele veien.

– Jeg holder det slettes ikke for usansynlig at Nye Profils teoretiske autoriteter har noe å fare med, men jeg ser liten grunn til å la seg dupere av den ordonani og plumpe hurrakjekkhet de blir båret fram på.

Drep oss gutter, men ikke med graut!

Øivind Sander Sønsterud

ANMELDELSER

DAG SOLSTADS DYRKJØPTE ÅND

Foredraget; «Dag Solstad presenterer sin ånd for skolelærere i sin fødeby», billedgjør Det Store Suget etter frihet, etter radikal forandring. Kirsti Blom kritiserer Dag Solstad i denne anmeldelsen for ikke å ta opp debatten om kunstens distribusjon, tilgjengelighet og borgerskaps makt.

Å gi en anmeldelse og en vurdering av Dag Solstadsforedrag, trykt opp som stensil og tilgjengelig for gud og hver mann for 300 kroner, er ikke ei lett oppgave.

Dag Solstad er en sann tryllekunstner med ord og med tankerekker, og han har en indre logikk og et indre system som han argumenterer svært overbevisende ut i fra.

For å si det med en gang, enig eller uenig med hva han hevder, dokumentet er en stor opplevelse å lese. Det er en reise i Dag Solstads Ånd som slett ikke er lett-kjøpt, og skal man først sette priser på åndsverk, så er dette verdt minst 300 kroner stykket. Det er skrevet av en forfatter og forteller om hans ånds tilværelse i ytterkanten på jakt etter sannhet og åpninger ut for seg – og kanskje også for arbeiderklassen?

DET STORE SUGET

Det er et revolusjonært dokument på det viset at det billedgjør Det Store Suget etter frihet, etter radikal forandring.

Jeg skal gjengi noen av

tesene eller programerklæringene han holder opp for å klarlegge forfatterskapet sitt for oss. Han sier:

– Tvertimot opplever jeg konvensjoner som destruktive for det jeg ønsker å uttrykke.

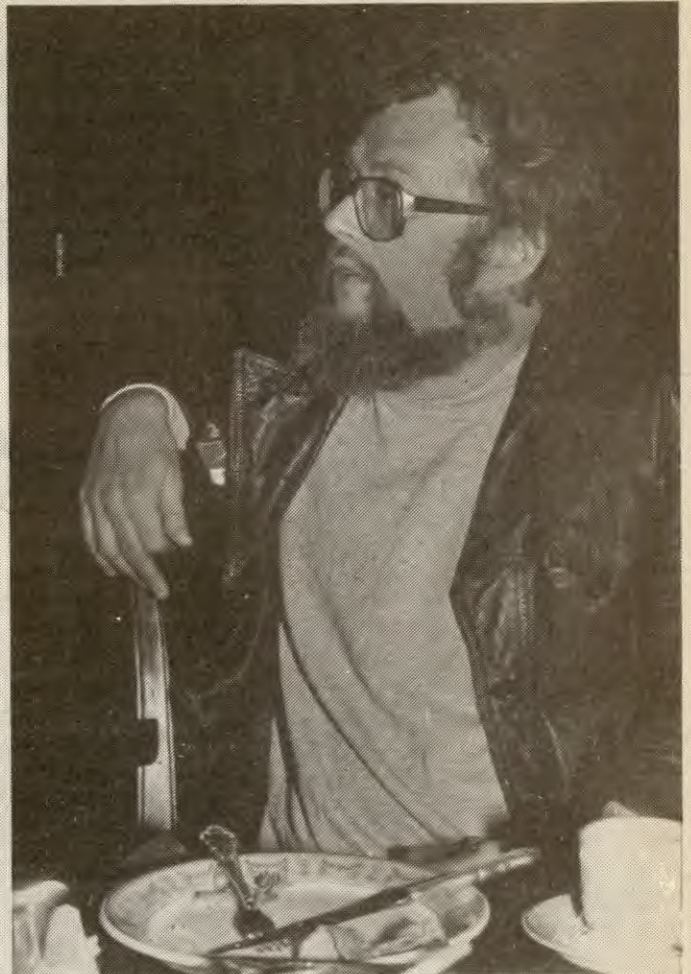
– Jeg har ingen interesse av å skrive bekreftende litteratur, fordi jeg på et grunnleggende sett ikke har noe jeg skal ha bekrefta. Det som gjør at jeg skriver er ikke at jeg vil ha bekrefta noe, heller at jeg prøver å finne en vei ut.

– Jeg skriver ut i fra blindhet. Men også ut i fra forutsetninga at sannheten ligger åpent i dagen.

– Jeg er en out-sider. Jeg har trådd ut, for om mulig å kunne se klart. Denne grunnholdninga er ingenting å dyrke. Vekk herfra, det er mitt mål.

– Min grunnholdning står nærmere arbeiderklassens enn mellomlagas.

Dokumentet er et opprørskriv, og en lise for sjelen å lese. Det er ikke mellomlagas individuelle frihet han søker, men den kollektive friheten for arbeiderklassen, for folket, hvis jeg forstår han rett.

Dag Solstad

FOTO: KLASSEKAMPEN

BLIND OG REVOLUSJONÆR

Problemet med å trenge inn i Dag Solstads dokument er at han sier at han er revolusjonær, men samtidig sier han at han er blind. Han sier han vil «utsi» noe om virkeligheten i bøkene sine, men samtidig er han mot å gå god for at det som skjer i bøkene faktisk er virkelig, symbolsk eller reelt. Han garderer seg hele veien og er stram på ikke å forplikte seg.

Dag Solstad sier at grunnholdninga som forfatter ikke er kommunistisk. Grunnholdninga som forfatter er

den blinde som har sannheten rett foran øya, og som åpent strever for å finne svar og veien ut. Denne grunnholdninga har drevet han til kommunismen, – i den rekkefølgen.

Han sier at det er livsfølelsen som har gjort han til forfatter; «Her er jeg. Men jeg ser ikke handa for meg. Det er noe som ikke stemmer. Jeg må vekk herfra. Finnes det utveier?»

Indirekte er det denne livsfølelsen som har gjort han til kommunist.

Den kjøper vi gjerne.

Allikevel synes jeg det er noe som ikke holder i Dag Solstads overbygning og

ANMELDELSER

ressonnement rundt hans «indre eksil» og «out-sider»-argumentasjon.

Han sier: «Jeg forsøker å gi en innsikt fra mitt utgangspunkt, og den må man lytte til, aleine, helt aleine.»

Jeg kan ikke forstå annet enn at forfatterens identitet, «livsfølelse» og grunnholdning også ustanselig står midt oppe i en prosess, blir utsatt for en geværild av påvirkning og er i konstant bevegelse. Mye, mesteparten, av livsholdningene våre blir lagt ned i oss når vi er barn, men tida vi lever i ryster oss konstant og vi bombarderes av påvirkningspartikler.

VIKER UNNA

Det er denne dialogen mellom forfatteren og det sosialdemokratiske, kapitalistiske, imperialistiske Norge, det kriseramma Europa, den tredje verdens fattige opprørere, det sultende Afrika, som jeg synes Dag Solstad viker utenom.

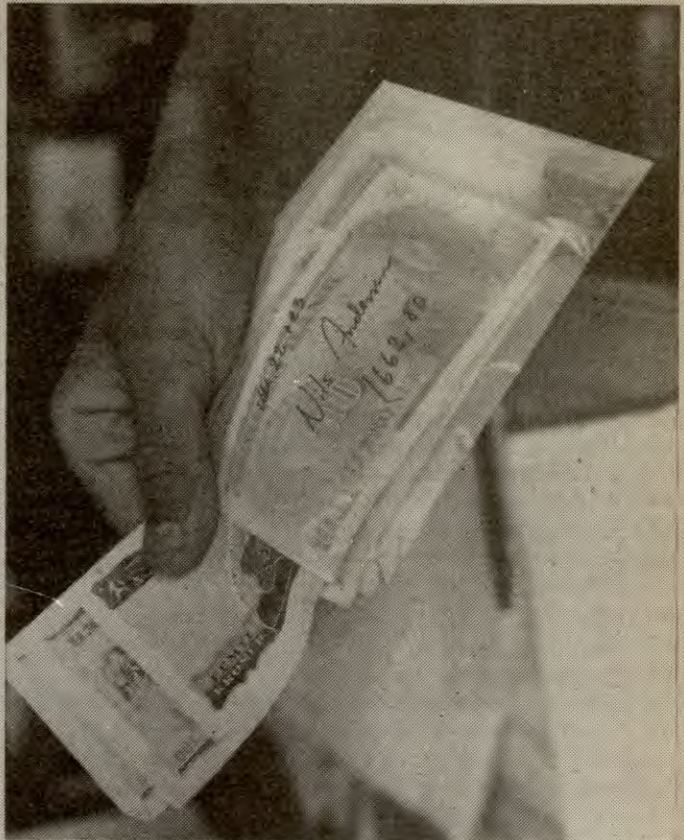
Antagelig gjør han det med vilje.

Dag Solstad skriver opprørske bøker til hjertene og hodene. 25. septemberplassen var ei bok fra hjerte til hjerte. Etter min mening ei bok om virkelige, fiktive mennesker satt i en historisk sammenheng. Da boka kom var den ufattelig stor, givende og lærerik. Den viste sosialdemokratiets svik og tvangsfastlåsing av folk satt i system, og nettopp av den grunn var den dramatisk og gjenkjennelig til tusen. Om man kaller den en sosialrealistisk roman eller ei synes jeg er uvesentlig. På en genial måte greide Dag Solstad å billedgjøre noe så abstrakt som 30 års sosialdemokratisk undertrykking i menneskene han tegna opp.

25. septemberplassen var en a-ha opplevelse, det var ei bok som ga erkjennelse og forståelse.

Forfatteren «utsa» noe om en skjult virkelighet.

25. septemberplassen kan aldri skrives om igjen.

Det er ikke mellomlagas individuelle frihet Solstad søker, men den kollektive friheten for arbeiderklassen.

FOTO: KLASSEKAMPEN

Målsettinga om å «utsi» noe om den skjulte virkeligheten oppnår han også i «Gymnaslærer Pedersen» og «Forsøk på å beskrive det ugjennomtrengelige». Men veien til hjertene er blitt lengre. Dette er romaner til ettertanke. Det er gode bøker med viktige «utsigelser», men de er fjernere, mer abstrakte og veien til rekepilleren i Brattvåg, møbelsnekkeren på Vatne, ekspeditrisa i Tønsberg eller hjelpepleieren på Gjøvik har blitt lengre.

Det er et problem for norsk litteratur som jeg tror Dag Solstad også rammes av – og nå tar jeg kraftig il – at det er få som har noe vesentlig å «utsi» om virkeligheten. Det er få som greier å plassere seg midt i den historiske malstrøm-

men vi befinner oss i. Og det er ikke et uttrykk for at Dag Solstad eller andre forfattere svikter. Det er et uttrykk for de voldsomme problema og utfordringene vi står overfor, og at arbeiderklassen, folket og forfatterne akkurat nå står i en defensiv posisjon.

Problemene og angrepene er mange, spørsmåla er mange og svarene er få, og enheten og motstanden foreløpig forholdsvis liten.

Det er som en tilsynelatende uendelig lavastrom i konstant bevegelse, som jo selvsagt har en begynnelse og en ende.

ÅPENHET

Til alle tider må det være en utfordring for kunstnere og forfattere etter hva jeg kan forstå, å bestrebe åpenhet i

Fra premiere-festen på «Animalen». Vi trenger en levende debatt om kunstens funksjon, mener Kirsti Blom i denne anmeldelsen.

FOTO: KLASSEKAMPEN

ANMELDELSER

forhold til de tusen tegn som vi med eller mot vår vilje blir prikket inn i huden vår som tatoveringer. Vi er, om ikke blinde, så svaksynte, og jobben er som Dag Solstad sier, å se sannheten som ligger foran øya våre.

Et slikt krav kan lett bli moralisme fordi forfatteren og kunstneren ikke er løstrevet fra samfunnet og samfunnets bevissthet. Og særlig kan det oppfattes som moralisme av majoriteten av kunstnere som slett ikke kan leve av arbeidet sitt, og hvor kampen for overhode å kunne arbeide som kunstner blir et daglig element.

Kunsten kan ikke forandre verden, men kunsten kan ha betydning for menneskers subjektive utvikling. Den kan gi mot, erkjennelse, forståelse, sjøtillit, eller mismot, likegyldighet, perspektivløshet. På det jamne befinner kunsten seg et sted midt imellom på jakt etter publikummerens evne til å motta det «utsagte».

Vi trenger en levende debatt om kunstens nødvendighet og funksjon. Vi trenger en levende debatt om kunstens muligheter, grenser og grensesprengende evner. Vi trenger en debatt om kunstens plassering i samfunnet, midt i, i bakleksa eller i forkant. Vi trenger en debatt om distrubisjon, tilgjengelighet og borgerskapets makt og grep om kunsten.

Dette inkluderer ikke Dag Solstad i sin *Ånd* i foredraget for lærerne i fødebyen. Og det unnlater han nok med vilje. Han mener kanskje at det ikke er hans oppgave. Og det er vi enig i. La oss si det slik: ved siden av alle oss andre så er den hans oppgave og!

Kirsti Blom

VARDØGER OM LITTERATUR

Tidsskriftet *Vardøger* har kommet med et nummer om norsk litteratur. *Vardøger* slår et slag for den politiske litteraturen, men tidsskriftet har samtidig et sterkt behov for å markere seg mot «gårsdagens litteratur». For *Vardøger* er «gårsdagens litteratur» det de kaller AKPs sosialrealisme. Forsvaret for den samfunnsmessig engasjerte litteraturen blir litt halvhjerta når de har så mye de vil ha sagt om «AKP-litteraturen».

Hovedlinjene i *Vardøgers* litteraturnummer blir trukket opp i innledningsartikkelen som er skrevet av Øystein Rottem. Rottem er sjeleglad for at sosialrealismen ikke lenger han noen sterk posisjon blant norske forfattere. Han markerer seg samtidig mot den avpolitiserede 80-talls-litteraturen. Rottem påpeker at kritikken mot «realismen» som regel brukes som et våpen mot *all* politisk engasjert kunst.

HALVHJERTET

Men så lenge *Vardøger* og Rottem har så mye negativt de vil ha sagt om den politiske litteraturen på 70-tallet, sitter en igjen med en følelse av at forsvaret for den politiske kunsten blir noe halvhjerta. Rottem skriver f.eks:

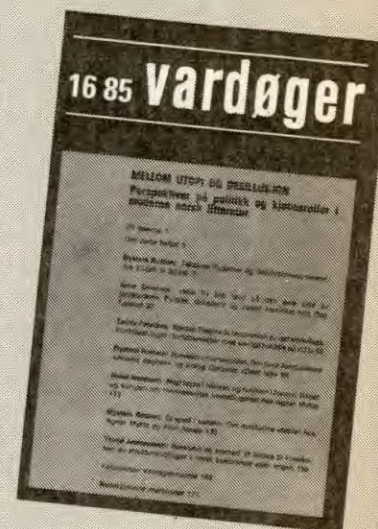
«I dag brekker vi oss over 70-årenes kulturpolitiske stalinisme, den fantasiløse sosialrealismen, den sytende kvinnelitteraturen og den naive populismen. Og det gjør vi med rette.»

Hvis man — som Rottem

gjør — erklærer seg som tilhenger av samfunnsengasjert kunst og litteratur, blir det noe useriøst over denne nedsabblinga av 70-tallets litteratur. Uansett meninger om sider ved «AKP-litteraturen» på 70-tallet, var den et stort anlagt forsøk på skrive litteratur i folkets tjeneste. Og den kom et stykke på vei med å oppfylle denne målsettinga. Dagens vinder innafør litteraturen er i ferd med å føre oss tilbake til null-punktet når det gjelder denne typen litteratur.

«MELLOMLAGA»

Ellers legger Øystein Rottem fram interessante synspunkter på framveksten av «de nye mellomlag» på 60- og 70-tallet. Rottem skriver at den sosiale mobiliteten på 60- 70-tallet (stikkord: student-eksplosjonen) førte med seg identitetskonflikter for relativt store grupper. Disse konfliktene hadde sitt opphav i konflikten mellom deres sosiale bakgrunnen og de nye rollene og livsmønstrene de ble kastet inn

i. Den nye sosiale gruppa var på jakt etter tegn og symboler som kunne signalisere gruppetilhørighet. I følge Rottem avspeiler 60-års litteratur oppbruddet fra det opprinnelige miljøet, mens 70-tallets litteratur avspeiler dette sjiktets kamp for en ny meningsgivende identitet til erstatning for den som hadde gått tapt. Dette er interessante synspunkter som er vel verdt en debatt.

EEC-KAMPEN

Men Rottem strekker nok strikken vel langt. Hele EEC-kampen blir i Rottems perspektiv en defensiv og konservativ kamp, en kamp fra «mellomlagas» side for å gjenopprette tradisjonelle verdier som hadde gått tapt. Her blir Rottems perspektiv så håpløst for snevert. Det var større sosiale grupper og klasser i bevegelse under EEC-kampen enn «mellomlag». Og disse klassene hadde slett ikke forlatt sitt «sosiale opphav». Og det var ikke «mel-

ANMELDELSER

lomлага» som utforma arbeiderklassens og småbøndernes paroler for EEC-kampen.

WERNER LUDAL

Arne Overrein har skrevet en artikkel han har kalt «'Mitt liv blei levd på den gale sida av jordkloden', Politikk, dekadens og sosial mobilitet hos Dag Solstad». Overrein tar utgangspunkt i Werner Ludals politiske begrunnelse for hvorfor han har blitt sosialdemokrat i «Gymnaslærer Pedersen». Gymnaslæreren velger å ikke svare på Ludals kritikk av ml-bevegelsen. Isteden sier han at han ikke vil bli som Werner Ludal fordi han ikke vil være «en hvit mann». Arne Overrein skriver om gymnaslærerens «forsvar»:

«Gymnaslærer Pedersen forsvarer ikke et politisk standpunkt mot Werner Ludals kritikk, han forsvarer kun sin egen individualitet mot å bli oppslukt av kapitalismens ideologier. (...) Det dreier seg ikke om å handle politisk lenger, men kun om å bevare sin kritiske bevissthet overfor imperialismen og kapitalisme. Systemet synes det ikke å være mulig å forandre.»

Denne påpenkningen er viktig. Den sier noe sentralt også om AKPs egne svakheter.

IKKE VERDIG?

Men når Arne Overrein irriterer seg over at gymnaslæreren ikke blir sosialdemokrat blir det hele patetisk. Overrein synes at Werner Ludals argumentasjon mot kommunismen ikke er en «progressiv sosialdemokrat» verdig. Overrein skriver:

«I virkeligheten er denne argumentasjonen (Werner Ludals) uakseptabel for en sosialist som ikke er ml-er.

Den er følgelig uakseptabel for en sosialdemokrat som er sosialist.»

Overrein mener sjøl det både er mulig og riktig å være sosialdemokrat selv om man er sosialist. Overrein mener Solstads problematikk er «klassisk stalinistisk», fordi Solstad bare presenterer AKPs (gymnaslærerens) standpunkt opp mot det tradisjonelle sosialdemokratiske som innebærer at sosialisme ikke er mulig uten at det ender som i Sovjet. Overrein kritiserer Solstad for ikke å ha gjort Werner Ludal til en sosialdemokrat som både er for sosialismen og medlem i DNA.

DNA

Arne Overreins konklusjon:

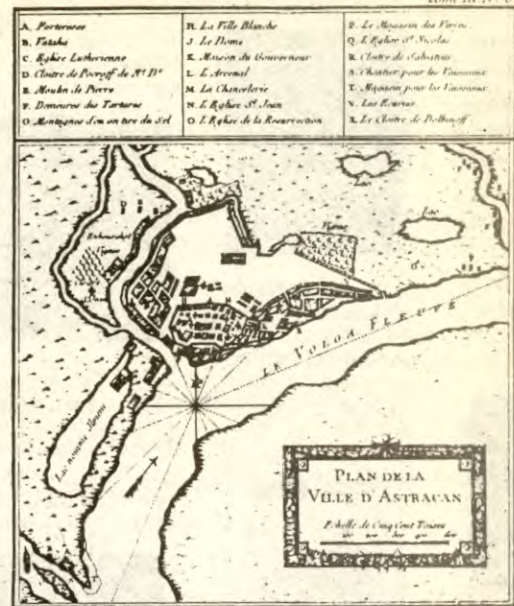
«Sagt i klartekst, den eksistensielle vemmelsen over 'det sosialdemokratiske Norge' står i veien for å innses at den institusjonelle arbeiderbevegelsen og en sosialistisk/sosialdemokratisk reformisme i realiteten er den viktigste politiske kraft i forsvaret av «kulturen».

Det som står igjen av Arne Overreins kritikk er altså at Solstad ikke er sosialdemokrat, og at Werner Ludal ikke er en sosialdemokrat av Arne Overreins støpning.

Ellers i Vardøgers litteraturnummer er det artikler som behandler sider ved forfatterskapet til Dag Solstad og Kjartan Fløgstad. Videre er det artikler om Knut Faldbakken, Erling Gjelsvik og Agnar Mykle.

Vardøger er et interessant tidsskrift som bør leses. Men hvis tidsskriftet skal utvikle seg til å bli et «marxistisk» og «radikalt» forsvareorgan for sosialdemokratiet i Norge vil dets politiske verdi fort forsvinne. ■

Bjergulv Braanen

Plan of the town of Astrakhan in 1754. Atlas maritime, III, 1764. B.N., Paris, Ge. FF 4965. (Photo B.N.)

Kartet over Astrakhan er bare én av de ca 200 kart og illustrasjoner som finnes i hver bok:

Fernand Braudel

Civilization & Capitalism 15th - 18th Century

bind 1: The Structure of Everyday Life 623 s
bind 2: The Wheels of Commerce 670 s
bind 3: The Perspective of the World 699 s

Nå endelig i en rimelig heftet gjennomillustrert utgave
Kr. 150,- pr. bind

TRONSMO BOKHANDEL
KRISTIAN AUGUSTSGT. 19, POSTBOKS 6897,
ST. OLAVS Plass, N-0130 OSLO 1 Tlf. 02-202509

GAMLE NUMMER AV RØDE FANE

Her får du oversikten over alle Røde Fane som har kommet ut siden 1979. De fleste bladene har vi igjen på lager. Noen få er utsolgt og noen er det bare få numre igjen av (De haster det med å sikre seg). Numrene kan bestilles ved å skrive til Røde Fane eller bruke slippen under.

1/79. Inneholder bl.a. flere artikler om Kina. Anders Ekeland skriver om Komintern. (Få numre igjen)

2/79. Tar opp invasjonen i Ungarn 1956. Intervju med Hans Ebbing om Sovjets karakter. Dessuten om militærpolitikk.

3/79. Bl.a. intervju med Pål Steigan om dogmatiske feil i AKP. William Hinton-intervju om Kina. Og om Pol Pots linje var feilaktig.

4/79. Omhandler psykiatrien i Sovjet. Om NATO, debatten om Pol Pot fortsetter og om opposisjonen i Tsjekkoslovakia.

5/79. Om hvordan Sovjet-psykiatrien misbrukes, fakta om NATO og intervju med et ledende medlem i Charta 77.

6/79. Natur og miljø – om AKPs miljøpolitikk. Debatt om Ebbings syn på Sovjet.

7/79. – Det er gode tider, Tor Halvorsen. Om AKPs prinsippprogram og

AKPs holdning til homofile. (Kun få numre igjen)

8/79. Tar opp den nye datateknologien, og Røde Fane stiller spørsmålet: – Legger virkelig Finn Gustafsen alle kortene på bordet?

1/80. Iran under Khomeini, Islam. Og om at Stalin nekta å utgi Engels.

2/80. Det sagnomstuste nummeret der det slås fast at det blir krig før 1985. Videre om AKPs faglige politikk, intervju med Gudmund Vindland, om tale av Kari Mundahl Johnsens bok, «Hva er kvinnesak?». (Kun få numre igjen)

3/80. Tron Øgrim og filosofiprofessoren Arnfinn Stigen i holmgang om so-

sialismen. Hvorfor angripes helse- og sosialsektoren? Og Røde Fane spør: Hvor går den progressive litteraturen?

4/80. Tar opp oljepolitikken som havarete. Og det var dissens i gutteklubben: Gjelsvik mot Michelet.

5-6/80. Dobbeltnummer om sosialismen. Per Lund mot Jørn Magdahl. Bør alle få med seg. Videre om vi bør forkaste kulturrevolusjonen. Og om 70-åra som en nøkkelperiode i norsk teater.

7/80. Behandler krisa i Europas ml-bevegelse. Hvorfor ble det tyske KPD oppløst. Og forsvinner

arbeiderklassen? (Kun få numre igjen)

8/80. Kampen om arbeiderlitteraturen er tapt skriver Dag Solstad i dette Røde Fane. Det er borgerskapets nye taktikk som truer arbeiderlitteraturen, svarer Knut Johansen.

1/81. Har ledelsen medlemmenes tillit, Pål Steigan? Og hva skjer med oljemilliardene?

2/81. Røde Fane intervjuer Per Gunnar Gabrielsen og Steinar Hansson om atomtrusselen. Det var her Steinar Hansson foreslo å gi folk en morfinsprøyte i stedet for å bygge tilfluktsrom. Og bedriftsdemokratiet blir avvist.

3/81. Krise i verdensøkonomien – tredeve-åra på nytt, har Røde Fane som hovedoppslag. Og det hevdes at det ikke er tre, men seks hovedklasser i Norge i dag.

4-5/81. Nytt dobbeltnummer. Denne gang om kommunismens i en brytningstid., Helge Øgrims kritikk av AKP blir trykt sammen med Pål Steigans svar. Og Røde Fane har vært overkjølen og intervjuet SKP.

6/81. Nils Holmberg skriver om Kina rett før sin død. Og det blir hevdet at Kampucheia ikke var noen marxistisk revolusjon.

1979 – 1984

7/81. Polen var hovedoppslag – i rett tid. Videre om Europas framtid. (Kun få numre igjen)

8/81. Egil Fossums store artikkel om Stalin og om USAs ml-parti i full oppløsning. (Utsolgt)

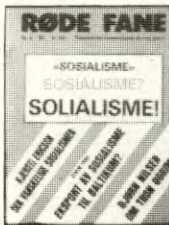
1/82. Om Kinas økonomi og Johan Galtung uttaler seg om krig og fred.

2/82. Vil verden gå under i en atomkrig, spør Røde Fane? Og Jan Myrdal er intervjuet om fascismen i Skandinavia.

3/82. Røde Fane tar opp klassene i Sovjet.

4/82. Her tas den vanskelige sosialismen opp og Bjørn Nilsen anmelder Tron Øgrims bok – og er ikke helt fornøyd. (Kun få numre igjen)

5/82. Tar opp opposisjonen i fagbevegelsen, og om Bucharin.

6/82. Tre verdener-teorien stilles til debatt. Forslag til kunstpolitisk manifest for AKP.

1/2-83. Et viktig og stort anlagt nummer om AKP – ti år i en sosialdemokratisk utopi. Og det er plass til Stalin- og partidebatt.

3/83. Pål Steigan kritiserer kulturrevolusjonen og det er diskusjon om kulturpolitisk manifest. (Kun få numre igjen)

6/83. Røde Fane spør: Kunne Hitler vært stoppet? Stort intervju med Hans Fredrik Dahl og Jan Myrdal. Fortsett om kulturrevolusjon og prinsippprogram.

1/84. Behandler den nye klassestrukturen. Sigurd Allern skriver om den nye intellektuelle klassen. Og Røde Fane spør: Var det feil å opprette Komintern. (Utsolgt)

2/84. En skarp artikkel konkluderer med at et sjølberga Norge blir en arbeidsleir. Og Røde Fane tar opp årsaken til at det blir kriser.

3/84. Eirik Rossen skriver om den tredje verden. Blir det holocaust? Videre om historisk materialisme, klasseanalyse og kvinnede-batt.

4/84. Vil Sovjet angripe Europa? Og Kjersti Botnedal forklarer hva hun mener med «direkte makt». Hvem sto bak mordet på Kirov?, og en god del mer.

5/84. Har hovedtema om historisk materialisme. Hva var årsakene til kapitalismens framvekst i Vest-Europa? Videre om PLO og India.

6/84. Tar opp den nye teknologiske revolusjonen. Hvor stor omfatning har den, og hvilke virkninger vil den få? Stefan Heym skriver om Tyskland og delingen. Videre om hvorfor familien bør oppløses.

Og fortsettelsen får du med deg hvis du abonnerer på Røde Fane.

Du får tilsendt de numrene du mangler, mot å sende inn slippen under. Vi sender deg bladene i postoppkrav. Hvert nummer koster 15 kroner + porto.

Jeg vil ha følgende numre tilsendt:

Ja, jeg vil abonnere på Røde Fane

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Slippen sendes til Røde Fane, Boks 6875 St.Olavsplass, 0130 Oslo 1

(Hvis du ikke vil klippe i bladet, skriv bestillinga di på et kort)

Retur:
Røde Fane
Boks 83, Bryn,
0611 Oslo 6

